

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ Π/ΘΜΙΑΣ, Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠ/ΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθ. Προτεραιότητας:

Αθήνα, 28-04-2023
Αρ. Πρωτ. 48509/Δ2

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 151 80 Μαρούσι
Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Α. Πασχαλίδου
Θ. Κανελλοπούλου
Τηλέφωνο: 210-3443422
210-3443010

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΘΕΜΑ: Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος του Ελεύθερου Σχεδίου της Γ΄ τάξης Γενικού Λυκείου

Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 2 περ. α του ν. 4186/2013 «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις» (Α΄ 193).
2. Τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 3 περ. α υποπ. ββ του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις» (Α΄ 118).
3. Τις διατάξεις του άρθρου 90 του κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά όργανα που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του π.δ. 63/2005 (Α΄ 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α΄ 133).
4. Το π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α΄ 119).
5. Το π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α΄ 123).
6. Το π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α΄ 2).
7. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08-01-2021 απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων με θέμα «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β΄ 33).
8. Την με αριθμ. 65/08-12-2022 πράξη του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

9. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη, σύμφωνα με την υπ' αρ. πρωτ. Φ.1/Γ/307/45150/Β1/20-04-2023 εισήγηση του άρθρου 24 του ν. 4270/2014 (Α' 143) της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων,

Αποφασίζουμε

Άρθρο μόνον

Το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος του **Ελεύθερου Σχεδίου της Γ' τάξης Γενικού Λυκείου** ορίζεται ως εξής:

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το Ελεύθερο Σχέδιο είναι η σχηματική απεικόνιση της πραγματικότητας και των ιδεών με ελεύθερο χέρι. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια μεγάλη κατηγορία απεικονίσεων και αποτελεί παγκόσμιο και πανάρχαιο μέσο έκφρασης και επικοινωνίας. Ο προϊστορικός άνθρωπος σχεδίασε στο εσωτερικό των σπηλαίων μορφές της καθημερινής του ζωής προσπαθώντας να τις αποδώσει και να τις ερμηνεύσει. Και αυτή η μορφή τέχνης αποτέλεσε τη βάση όλων των μετέπειτα εικαστικών, αλλά και των εφαρμοσμένων τεχνών που σχετίζονται με το ορατό.

Είναι η γλώσσα της εικόνας και η συστηματική σπουδή και γνώση αυτής της γλώσσας που βοηθάει στην ουσιαστική προσέγγιση των φυσικών μορφών και της αναπαράστασής τους. Και, όπως κάθε άλλη γλώσσα, απαιτεί προσπάθεια μελέτης, καθώς έχει κι αυτή τους δικούς της κανόνες και τις βασικές αρχές, που μπορούν να διδαχθούν.

Η εκμάθηση αυτής της γλώσσας, εντούτοις, δε δεσμεύει σε έναν συγκεκριμένο τρόπο έκφρασης, αντίθετα, παρέχει τα εφόδια που θα δώσουν την τόλμη και την ελευθερία να τη χρησιμοποιήσει κανείς με τον δικό του προσωπικό τρόπο σε κάθε εικαστική απόδοση και εφαρμογή. Και αυτό αποτελεί τον κυριότερο στόχο του μαθήματος. Σε κάθε περίπτωση, στην εικαστική γλώσσα δεν υπάρχουν απαράβατοι κανόνες και συνταγές. Η τέχνη είναι μια πράξη που βρίσκεται σε δυναμική σχέση με το περιβάλλον και το κοινωνικό γίνεσθαι.

Πολλές αρχές της οπτικής γλώσσας προέρχονται από τη θεωρία Gestalt – έναν κλάδο της ψυχολογίας. Η λέξη Gestalt, που στα γερμανικά σημαίνει «σχήμα» ή «μορφή», συνδέθηκε από τις αρχές του αιώνα μας με ένα σύνολο επιστημονικών αρχών που προήλθαν ως επί το πλείστον από πειράματα στην αισθητηριακή αντίληψη. Από το ξεκίνημά της η ψυχολογία Gestalt συγγένευε με την τέχνη. Αποδείχθηκε ότι η όραση δε συνίσταται σε μια μηχανική καταγραφή αισθητών στοιχείων, αλλά μάλλον στη σύλληψη σημαντικών δομικών διατάξεων, μια αληθινά δημιουργική σύλληψη της πραγματικότητας. Η όραση, λοιπόν, είναι ενεργή λειτουργία, όχι παθητική, όπως πιστεύαμε για πολύ καιρό. Ακόμη και το πιο στοιχειώδες είδος όρασης, όπως το να βλέπει κανείς ένα δέντρο, ένα τετράγωνο ή μια γραμμή, είναι ενεργός διεργασία. Σύμφωνα με τον Henri Matisse, «το να βλέπεις είναι ήδη μια δημιουργική λειτουργία, η οποία απαιτεί προσπάθεια». Αυτή, αν και είναι μια δήλωση με όρους της τέχνης και όχι της φυσιολογίας, για την οπτική φυσιολογία έχει εξαιρετικό νόημα. Το να κάνει ένας καλλιτέχνης μια επιστημονική δήλωση δεν προκαλεί έκπληξη, διότι η τέχνη είναι ενεργός διαδικασία, αναζήτηση του ουσιώδους και επομένως μια δημιουργική διεργασία που η λειτουργία της αποτελεί προέκταση της λειτουργίας του οπτικού εγκεφάλου.

Ο εγκέφαλος, επομένως, έχει αποστολή να αποκτήσει γνώση για τον κόσμο μέσω της όρασης και των αισθήσεων, γενικότερα, και να αποκτά γνώση αντλώντας πληροφορίες για τις ουσιώδεις, αμετάβλητες πλευρές του οπτικού κόσμου και επιλέγοντας ορισμένες από τις διαρκώς μεταβαλλόμενες πληροφορίες που φτάνουν σε αυτόν.

Η τέχνη αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα: τον τρόπο με τον οποίο θα ξεχωρίσει από τις διαρκώς μεταβαλλόμενες πληροφορίες του οπτικού κόσμου εκείνες που είναι απαραίτητες για να αναπαραστήσει τα σταθερά και ουσιώδη χαρακτηριστικά των αντικειμένων. Πράγματι, αυτή ήταν η βάση της φιλοσοφίας της αισθητικής του Immanuel Kant, αναφορικά με την αναπαράσταση της τελειότητας. Η τελειότητα, όμως,

προϋποθέτει το αμετάβλητο και έτσι προκύπτει το πρόβλημα της αναπαράστασης της τελειότητας σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο.

Ο Kandinsky στο βιβλίο του «Σημείο – Γραμμή στην Επιφάνεια» μιλά για την «επιστήμη της τέχνης», εννοώντας την αναζήτηση της μεθόδου και των κανόνων που διέπουν τη δημιουργία ενός έργου τέχνης, θεωρώντας ότι «το ιδανικό κάθε έρευνας είναι: α) η λεπτομερής εξέταση κάθε μεμονωμένου φαινομένου ξεχωριστά, β) η αλληλεπίδραση των φαινομένων μεταξύ τους (σύνθεση) και γ) τα γενικά συμπεράσματα που αντλούνται από τα δύο προηγούμενα μέρη.

Η αναπαράσταση, λοιπόν, των φυσικών αντικειμένων εκφράζει τον τρόπο που «βλέπει» ο καλλιτέχνης τα φυσικά αντικείμενα. Μέσω της εικόνας, μας κοινοποιεί τον δικό του τρόπο θέασης. Το μήνυμα που παίρνει ο καλλιτέχνης από τον ορατό κόσμο πρέπει να το κωδικοποιήσει. Και ο θεατής με τη σειρά του μαθαίνει να διαβάζει το κρυπτογραφημένο μήνυμα στο έργο.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

- Με το Ελεύθερο Σχέδιο οι μαθητές/-τριες έρχονται σε επαφή με τη φύση και τον περιβάλλοντα χώρο. Μαθαίνουν να στρέφουν την προσοχή τους στις φυσικές μορφές, να τις παρατηρούν, να αναλύουν τη φύση και τη δομή τους, τις μεταξύ τους σχέσεις και τελικά να τις ανασυνθέτουν σε μια δική τους πρωτότυπη εικόνα. Καλλιεργούνται έτσι η αναλυτική/κριτική και η συνθετική/δημιουργική σκέψη.
- Καλλιεργούν την οπτική τους αντίληψη, καθώς μαθαίνουν να βλέπουν συνειδητά τον κόσμο γύρω τους και μέσα από τη μελέτη συνειδητοποιούν τη διαφορά τού να απεικονίζουν αυτό που ξέρουν ή φαντάζονται από αυτό που βλέπουν πραγματικά. Αποκτούν με αυτόν τον τρόπο μεγαλύτερη αυτογνωσία, διευρύνουν τον τρόπο που βλέπουν τον κόσμο, καλλιεργούν την παρατηρητικότητα τους και την ικανότητα εστίασης της προσοχής.
- Καλλιεργούν την κιναισθητική και τη χωροταξική τους νοημοσύνη.
- Μαθαίνουν να θέτουν προβλήματα ή ερωτήματα και να αναζητούν λύσεις/απαντήσεις.
- Βρίσκουν περισσότερες από μία λύσεις σε ένα πρόβλημα ή απαντήσεις σε ένα ερώτημα και δοκιμάζουν περισσότερες εκδοχές.
- Παίρνουν αποφάσεις ως προς την κατεύθυνση που θέλουν να δώσουν στο σχέδιό τους ή ως προς τα στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουν τελικά από τα προσφερόμενα, προκειμένου να δώσουν το αποτέλεσμα που επιθυμούν.
- Αναγνωρίζουν την ατομική τους, διακριτή ταυτότητα, μέσα από την ομαδική παρατήρηση και σχολιασμό των σχεδίων με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους.
- Καλλιεργούν την αισθητική τους αντίληψη, ανακαλύπτοντας την ομορφιά και την αισθητική απόλαυση σε καθετί ορατό.
- Κατανοούν και εκτιμούν τα επιτεύγματα της ανθρώπινης δημιουργικότητας.
- Ενθαρρύνονται και ενισχύονται στην απόκτηση προσωπικού τρόπου έκφρασης και ύφους γραφής.
- Μαθαίνουν να αποδέχονται και να σέβονται τη διαφορετικότητα, καθώς διαπιστώνουν ότι ο/η κάθε μαθητής/-τρια στην τάξη έχει τον δικό του/της προσωπικό τρόπο έκφρασης, την προσωπική του/της γραφή, κάνει τις δικές του/της επιλογές και δίνει τις δικές του/της προσωπικές, πρωτότυπες λύσεις.
- Αυξάνεται η αυτοπεποίθησή τους, καθώς μέσα από τη σπουδή του σχεδίου βελτιώνονται τόσο η σχεδιαστική τους ικανότητα όσο και η ικανότητα αυτοέκφρασης.
- Κατανοούν και σέβονται τη φύση, καθώς μέσα από την παρατήρηση συνειδητοποιούν την πολυπλοκότητα και την πολυμορφία της.
- Βελτιώνεται η μνήμη, καθώς προσπαθούν να ανασύρουν μορφές προκειμένου να τις χρησιμοποιήσουν για τη σύνθεση μιας νοητής εικόνας, κάτι που δίνει μεγαλύτερη ώθηση στην παρατήρηση του κόσμου.
- Γνωρίζουν τα όργανα, τα υλικά και τα μέσα σχεδίασης και αναπτύσσουν την ικανότητα χρήσης τους με αποτελεσματικό τρόπο.
- Μέσα από τη βιωματική διδασκαλία συνδέεται η δημιουργία με την καθημερινή ζωή και την εμπειρία.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Υλικά και τεχνικές του σχεδίου

Ιδιότητες των υλικών και τεχνικές δυνατότητες γραφής με τα:

Υλικά υποστρώματος

- Χαρτιά για μολύβι, για κάρβουνο, για πενάκι, για ρευστή σινική μελάνη.
- Βάρος χαρτιού, υλικά από τα οποία είναι φτιαγμένο και τρόπος κατασκευής (χειροποίητο ή παραγωγής).
- Χαρτιά γυαλιστερά ή ματ, ανάγλυφα ή λεία, απορροφητικά ή όχι.

Υλικά γραφής

- Ξηρά υλικά: Μολύβια, κάρβουνα, ξηρά παστέλ, γόμες για μολύβι ή για κάρβουνο.
- Ρευστά υλικά: Μελάνια, υδροδιαλυτά χρώματα.
- Μεικτά υλικά, κολάζ, φροτάζ. Χαρτιά. Βελόνα μετρήσεως.

Βοηθητικά υλικά για τη σχεδίαση

- Γομολάστιχα: Μαλακή, σκληρή, ειδική γομολάστιχα για μολύβι, κάρβουνο ή μελάνι. (Στο Ελεύθερο Σχέδιο, η γομολάστιχα χρησιμοποιείται περισσότερο ως μέσο σχεδίασης.).
- Ξύστρα ή κοπίδι για το ξύσιμο των μολυβιών και των κάρβουνων και τρόποι χρήσης τους.
- Fixative (Σπρέι που χρησιμοποιείται για τη σταθεροποίηση του σχεδίου, ως βερνίκι).

Εργαλεία σχεδίασης

- Πινακίδα στήριξης 50 x 70 εκ. ή 35 x 50 εκ.
- Πιαστράκια.
- Βελόνα μέτρησης.
- Πασπαρτού για επιλογή και εντοπισμό της προτιμώμενης σύνθεσης.

Τοποθέτηση του θέματος στη σχεδιαστική επιφάνεια

- Τρόποι και κανόνες για την ορθή τοποθέτηση του θέματος στη σχεδιαστική επιφάνεια.
- Έλεγχος της κλίμακας του απεικονιζόμενου θέματος ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη σωστή τοποθέτησή του στη σχεδιαστική επιφάνεια.
- Θετικός (πλήρης) και Αρνητικός (κενός) χώρος.
- Οργάνωση του ζωγραφικού χώρου.
- Χρήση του πασπαρτού ως βοηθήματος για την επιλογή της σύνθεσης.

Μέτρηση και αναλογίες

Βασικές μετρήσεις:

- Εύρεση της βασικής μετρικής μονάδας σε κάθε σύνθεση.
- Εντοπισμός των βασικών αξόνων της σύνθεσης.
- Διάρθρωση της μεγαλύτερης διάστασης της σύνθεσης και των επιμέρους στοιχείων της από τη μικρότερη βασική.
- Έλεγχος του σχεδίου με οριζόντιους και κάθετους άξονες και δευτερευόντως με πλάγιους.

- Χρήση της βελόνας ως βοηθητικού μέσου εύρεσης και επιβεβαίωσης των βασικών αναλογιών αλλά και όλων των σημαντικών προβολών της σύνθεσης. Οι αναλογίες μας βοηθούν να διαβάζουμε την αρχιτεκτονική της σύνθεσης και να τη μεταφέρουμε στη σχεδιαστική επιφάνεια σε οποιαδήποτε κλίμακα.

Πλαστικά στοιχεία του σχεδίου

- Στη γλώσσα του σχεδίου πλαστικά στοιχεία είναι εκείνα που διαμορφώνουν τη σύνθεση: το σημείο, η γραμμή, η φόρμα, το σχήμα, το επίπεδο, ο τόνος, το χρώμα, η υφή και οι ιδιότητές τους.
- Ιδιότητες των πλαστικών στοιχείων (ελαφρύ/βαρύ, διάφανο/καλυπτικό, απαλό/οξύ, ασαφές/ξεκάθαρο).
- Τα μεγέθη.
- Οι αντιθέσεις (έντονες – ήπιες/συγγενείς).
- Το χρώμα, ο χρωματικός κύκλος, βασικά και συμπληρωματικά χρώματα, θερμά/ψυχρά χρώματα και η απόδοση του φωτός. Βασικές χρωματικές κλίμακες, αλληλεπιδράσεις τόνων και χρωμάτων, επιλογή απόδοσης της φωτοσκίασης με τονική ή χρωματική προσέγγιση, συσχετισμός των ορίων της φόρμας και των αντιθέσεων, σε μαλακά και σκληρά αντικείμενα ίδιου χρώματος, παρατήρηση της χρωματικής τονικότητας με στόχο την αποτύπωση του υλικού βάρους και προσπάθειες διαφοροποίησης της γραφής, σε αντικείμενα με διαφορετικό υλικό βάρος.

Σύνθεση

- Η σύνθεση ως οργάνωση των πλαστικών στοιχείων στη σχεδιαστική επιφάνεια.
- Ισορροπία και αρμονία στη σύνθεση.
- Στατική ισορροπία και δυναμική ισορροπία στη σύνθεση.
- Συμμετρία – Ασυμμετρία.

Αρμονικές χαράξεις, χρυσή τομή και αναφορές σε έργα τέχνης και σε αρχιτεκτονήματα

- Αρμονικά συστήματα, συστήματα που βασίζονται σε αριθμητικές, και γεωμετρικές αναλογίες και συστήματα που βασίζονται στο ανθρώπινο σώμα (βιομετρική).
- Χρυσή τομή και αναλογίες στις φυσικές μορφές.
- Προσεγγίσεις στον τρόπο σύνθεσης σε έργα καλλιτεχνών.
- Η σύνθεση ως προσωπική, πρωτότυπη επιλογή παρουσίασης του θέματος.

Φωτοσκίαση

- Το φως – σκιά ως προς την εντύπωση και την απόδοση των όγκων μερών και του συνόλου της σύνθεσης.
- Η διαδοχική κατανομή των τόνων και η σταθερή σχέση της τονικής διαφοράς προσδιορίζουν τον όγκο των μορφών και τα μεταξύ τους επίπεδα και αποδίδουν την αίσθηση του χώρου.
- Η διαφοροποίηση των τόνων και της φόρμας στα πέντε βασικά στερεά (κύβος, σφαίρα, κύλινδρος, κώνος, πυραμίδα).
- Κατανόηση των διαφορών ανάμεσα στην αυτοσκία που χρησιμοποιείται ως μέσο απόδοσης του όγκου και την ερριμμένη σκιά που αποδίδει τον τρισδιάστατο χώρο.
- Αντιθέσεις και εντάσεις.
- Το κιαροσκούρο και η Σεζανική οπτική.
- Φυσικός και τεχνητός φωτισμός.

Η απόδοση του βάθους και της τρίτης διάστασης

- Ο διαχωρισμός μορφών και φόντου.

- Τρόποι απόδοσης του βάθους και της τρίτης διάστασης στη δισδιάστατη επιφάνεια, όπως το μέγεθος, η επικάλυψη, η απόσταση, η θέση του αντικειμένου.
- Γραμμική, ατμοσφαιρική και αναγεννησιακή προοπτική.
- Προοπτική με ένα και δύο σημεία φυγής.
- Σημεία φυγής και ορίζοντας παρατήρησης.
- Οπτική αντίληψη και οπτικές πλάνες.
- Τονική προοπτική και αναγλυφικότητα.

Το σκίτσο

Το Ελεύθερο Σχέδιο ως:

- Μέσο καταγραφής οπτικών στοιχείων με τη μορφή σκίτσου/σκαριφήματος.
- Προκαταρκτικό σχέδιο όπου διερευνώνται ιδέες κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας τού κυρίως έργου.
- Υπόβαθρο για τα εικαστικά και τις εφαρμοσμένες τέχνες.
- Προσχέδιο συνθετικής ή μορφολογικής μελέτης.
- Γρήγορη καταγραφή της πρώτης εντύπωσης.
- Συνοπτικό και περιεκτικό έργο με αυτόνομη εικαστική, αισθητική και νοηματική αξία.
- Το σκίτσο ως αυτόνομο εικαστικό έργο.
- Το κόμικ, η γελοιογραφία και η καρικατούρα.

Το Ελεύθερο Σχέδιο ως πολιτιστικό/πολιτισμικό φαινόμενο

Συνοπτική ιστορία του σχεδίου από την προϊστορική εποχή ως σήμερα. Αναφορά σε σπηλαιογραφίες, τοιχογραφίες, αγγεία, ψηφιδωτά, ζωγραφική, γλυπτική, χαρακτική, αρχιτεκτονική. Αναφορά στα καλλιτεχνικά κινήματα και τη σύγχρονη τέχνη.

Ελεύθερο Σχέδιο και Η/Υ

- Γνωριμία με τα διαθέσιμα ψηφιακά προγράμματα επεξεργασίας εικόνας μέσω του σχολικού δικτύου.
- Χρήση απλών προγραμμάτων επεξεργασίας εικόνας για τη δημιουργία ή τη μετατροπή εικόνων ή σχεδίων.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Όταν λέμε Ελεύθερο Σχέδιο, εννοούμε μια μεγάλη κατηγορία απεικόνισης ιδεών και φυσικών μορφών. Σχεδιάζοντας στο χαρτί με οποιονδήποτε τρόπο καθετί που βλέπουμε ή σκεπτόμαστε, επικοινωνούμε μεταξύ μας με τη γλώσσα της εικόνας. Η συστηματική σπουδή αυτής της γλώσσας βοηθάει στην ουσιαστική προσέγγιση των φυσικών μορφών και της αναπαράστασής τους. Απαιτεί δε την ίδια ικανότητα και προσπάθεια μελέτης που απαιτεί οποιαδήποτε άλλη γλώσσα. Μια τέτοια εκμάθηση, όμως, δε δεσμεύει κανέναν στην πιστή εφαρμογή των κανόνων. Αντίθετα, βοηθάει στην ελεύθερη και προσωπική σχεδίαση οποιουδήποτε θέματος, μιας και η γνώση είναι εκείνη που θα μας κάνει ικανούς, θα μας δώσει την τόλμη και την ελευθερία να δοκιμάζουμε κάθε εικαστική απόδοση και εφαρμογή. Αυτός είναι ο κύριος στόχος του μαθήματος. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα της ευελιξίας στην εφαρμογή του προγράμματος, σύμφωνα με την κρίση του/της και τις εξατομικευμένες ανάγκες των μαθητών/-τριών.

Το ΠΣ παρέχει τις βασικές κατευθύνσεις, μέσω των οποίων ο/η εκπαιδευτικός θα μπορέσει να δώσει τα εφόδια στον/στη μαθητή/-τρια σχετικά με το Ελεύθερο Σχέδιο, μέσα από την εξατομικευμένη προσέγγιση και τον διάλογο. Οι έννοιες του μαθήματος αποτελούν αδιάσπαστο σύνολο και πρέπει να αντιμετωπίζονται ενιαία και όχι αποσπασματικά. Για λόγους καθαρά πρακτικούς, που αποβλέπουν στη διευκόλυνση της διδασκαλίας και στην κατανόηση του αντικειμένου, γίνεται ενδεικτικά διαχωρισμός της ύλης σε Θεματικές Ενότητες.

Η αντίληψη και η μεθοδολογία της διδασκαλίας του Ελεύθερου Σχεδίου είναι μια ζωντανή λειτουργία, ένας διαρκής διάλογος μεταξύ αντικειμένου (θέμα) και υποκειμένου (θεατής, σχεδιαστής).

Οι απόψεις που κατατίθενται είναι οι πλέον κοινώς αποδεκτές, αποτελούν δε μια ελεύθερη συνδιαλλαγή γνωστικού και εμπειρικού στοιχείου και αποσκοπούν στο να διευκολύνουν τους/τις μαθητές/-τριες στη μέγιστη συνειδητή προσέγγιση του αντικειμένου και στην προετοιμασία τους για περαιτέρω σπουδές στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Εξαιτίας αυτής της ιδιαιτερότητας του μαθήματος κάποιες επαναλήψεις στην ανάλυση των εννοιών θεωρούνται αναγκαίες για την καλύτερη εμπέδωση των βασικών αρχών του Ελεύθερου Σχεδίου.

Ο/Η εκπαιδευτικός με τη συστηματική, ευέλικτη διδασκαλία και πλούσια θεματολογία, στοχεύει:

α) στην κατανόηση των εικαστικών εννοιών και β) στην εφαρμογή κανόνων και μεθόδων για την κατάκτηση σχεδιαστικών δεξιοτήτων από τους/τις μαθητές/-τριες.

- Κάνει σύντομες θεωρητικές εισηγήσεις, στις οποίες χρησιμοποιεί και εποπτικό τεχνολογικό υλικό.
- Αφιερώνει τον περισσότερο χρόνο στην εργαστηριακή άσκηση.
- Χρησιμοποιεί ποικίλες δραστηριότητες και διαφορετικές στρατηγικές καθοδήγησης και ενίσχυσης των μαθητών/-τριών.
- Με συνεχή και μακρόχρονη άσκηση, βοηθά τον/τη μαθητή/-τρια να αναπτύξει προσωπικό τρόπο θέασης και αντίληψης, ενώ με συνεχή ανάλυση και σύνθεση αναπτύσσει την κριτική σκέψη και μνήμη.
- Χρησιμοποιεί τεχνολογίες, όπως απλά λογισμικά (π.χ. ζωγραφική του προγράμματος των Windows, χρήση των «Σχημάτων» του κειμενογράφου Word), φωτογραφία και την ψηφιακή της επεξεργασία, προκειμένου να βοηθήσει τους/τις μαθητές/-τριες να κατανοήσουν βασικές έννοιες του Ελεύθερου Σχεδίου (π.χ. με εκτυπώσεις στην κλίμακα του γκρι).
- Διδάσκει τους/τις μαθητές/-τριες συνολικά, αλλά παράλληλα ακολουθεί και εξατομικευμένη διδασκαλία, με υποδείξεις – διορθώσεις – παρεμβάσεις προς κάθε μαθητή/-τρια ξεχωριστά.
- Φέρνει τους/τις μαθητές/-τριες σε επαφή με έργα τέχνης και παρεμβαίνει, προκειμένου να αναπτύξει ο/η καθένας/-μία από αυτούς/-ές τη δική του/της ατομική αισθητική και τρόπους έκφρασης.
- Τονίζει στους/στις μαθητές/-τριες ότι το μάθημα είναι εργαστηριακό και γι' αυτό είναι αναγκαίο να ασκηθούν σε αρκετά θέματα, που απαιτούν διαφορετική προσέγγιση και χαρακτηρίζονται από διαφορετικό βαθμό δυσκολίας, προκειμένου να κατακτήσουν το Ελεύθερο Σχέδιο.
- Εμψυχώνει τους/τις μαθητές/-τριες σε κάθε προσπάθεια.
- Βοηθάει και συμβουλεύει, όπου και όταν αυτό είναι απαραίτητο.
- Επιβραβεύει τις προσπάθειές τους, ανατροφοδοτώντας θετικά τη δημιουργική διαδικασία.
- Παρακολουθεί την πορεία τους και προγραμματίζει τα επόμενα μαθήματα.
- Μελετά το ΠΣ και προτείνει ενότητες, οι οποίες όμως δε διδάσκονται η μία ανεξάρτητα από την άλλη. Σε κάθε Θεματική Ενότητα διαπλέκονται πολλά στοιχεία από τα περιεχόμενα και τους στόχους άλλων ενότητων.
- Προετοιμάζει κάθε μάθημα και προγραμματίζει εγκαίρως τις ενότητες μαθημάτων με κοινό θέμα.
- Προσεγγίζει το θέμα της κάθε ενότητας από πολλές πλευρές, ιστορική, αισθητική, θεωρητική, πρακτική κ.λπ., ώστε να επιτυγχάνεται σφαιρικότητα και ισορροπία – όχι απαραίτητα σε μία διδακτική ώρα.
- Εξατομικεύει συχνά την ομαδική διδασκαλία, ώστε να ενισχύει τους/τις μαθητές/-τριες που δυσκολεύονται, ενώ, αντίστοιχα, καθοδηγεί και συμβουλεύει όσους/-ες έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια.
- Ενισχύει την κατανόηση των εικαστικών στοιχείων του Ελεύθερου Σχεδίου και ολοκληρώνει τη δημιουργική πράξη χωρίς η θεωρητική διδασκαλία και η δημιουργική διαδικασία να έχουν αποκλειστικά γνωστικό χαρακτήρα, αλλά καθιστώντας τις βιωματική εμπειρία.
- Διαθέτει κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας παράλληλο (ίσως και ταυτόχρονα εμβόλιμο) χρόνο στους/στις μαθητές/-τριες για δραστηριότητες, δημιουργικές παρεμβάσεις και συζητήσεις, σχόλια και οδηγίες, κρίσεις έργων και εργασιών.

- Βασίζει τη διδασκαλία στις προηγούμενες γνώσεις των μαθητών/-τριών, στις πιθανώς λανθασμένες αντιλήψεις τους για θέματα τέχνης, παίρνει αφορμή από τη διδασκαλία άλλων μαθημάτων, από τα ενδιαφέροντά τους, από σχέσεις, από γεγονότα, από συγκρούσεις και γενικά από την τέχνη, αλλά και την καθημερινή ζωή εντός και εκτός σχολείου.
- Προγραμματίζει τις ετήσιες δραστηριότητες εντός και εκτός της τάξης.
- Οργανώνει το/την εργαστήριο/τάξη με τα απαραίτητα υλικά κάθε διδακτικής ώρας.
- Μεριμνά για τον εξοπλισμό του/της εργαστηρίου/τάξης, για τον εξοπλισμό ενδεχόμενης βιβλιοθήκης τέχνης και ανανεώνει το διδακτικό και εποπτικό υλικό που χρησιμοποιεί.
- Συνδέει ποικιλοτρόπως το σχολικό εργαστήριο ή τη σχολική τάξη με επαγγελματικά εργαστήρια καλών και εφαρμοσμένων τεχνών, όπως εργαστήρια κεραμικής, υφαντικής, αργυροχρυσοχοΐας, ξυλογλυπτικής, γραφιστικής, βιοτεχνίες ρούχων, επίπλων, χρηστικών αντικειμένων ή εργοτάξια αρχιτεκτονικών κατασκευών και οργανώνει επισκέψεις, διαλέξεις, εργασίες και έρευνες, στο πλαίσιο του μαθήματός του/της.
- Συντονίζει τους/τις μαθητές/-τριες να οργανώνουν διαθεματικά σχέδια ενδεχομένους μαζί με εκπαιδευτικούς που εμπλέκονται στις υπό επεξεργασία διαθεματικές εργασίες.
- Προτείνει τη διεξαγωγή του μαθήματος και την ξενάγηση σε μουσεία, πινακοθήκες, αρχαιολογικούς χώρους, στο πλαίσιο της επέκτασης της διδασκαλίας του Ελεύθερου Σχεδίου και εκτός τάξης.
- Αξιοποιεί τα σχέδια των μαθητών/-τριών, προγραμματίζοντας και συντονίζοντας τη διοργάνωση έκθεσης έργων τους, στο τέλος κάθε σχολικού έτους.

Ο Rudolf Arnheim θεωρεί ότι: «Ο καλλιτέχνης γνωρίζει την ποικιλία των μορφών και των διαθέσιμων τεχνικών και έχει τρόπους ανάπτυξης της φαντασίας. Είναι συνηθισμένος στο να οραματίζεται την πολυπλοκότητα και να συλλαμβάνει τα φαινόμενα και τα προβλήματα υπό οπτικούς όρους». Μπορεί λοιπόν ως εικαστικός εκπαιδευτικός να εμφυσήσει την ομορφιά της τέχνης στους/στις μαθητές/-τριες και κατ' επέκταση στη σχολική κοινότητα.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Σκοπός της αξιολόγησης είναι η βελτίωση της διδασκαλίας και της μάθησης, μέσω της ανατροφοδότησης.

Η αξιολόγηση του/της μαθητή/-τριας μπορεί να γίνεται:

- Με την κρίση του/της εκπαιδευτικού, ο οποίος λαμβάνει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητών/-τριών, δηλαδή το γνωστικό τους υπόβαθρο και το μαθησιακό τους στυλ. Χρησιμοποιεί ποικίλες τεχνικές (συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων), ανάλογα με τους στόχους και το περιεχόμενο της μαθησιακής διαδικασίας: Μπορεί να αξιολογήσει τον/τη μαθητή/-τρια από τη συμμετοχή του/της στο μάθημα, από τα αποτελέσματα της/των εργασιών/-σιών, από την ικανότητά του/της να αποτιμά άλλα έργα τέχνης και να συγκρίνει τρόπους και μεθόδους δημιουργίας τους, από τη συλλογή εικόνων στο portfolio, από το καλλιτεχνικό του/της ημερολόγιο (art book), από ομαδικές δραστηριότητες και τη συμμετοχή σε ομαδοσυνεργατικές εργασίες και από σύνθετες αυθεντικές δραστηριότητες.
- Με την αυτοαξιολόγηση, η οποία συνεπάγεται την ενεργή και στοχαστική σκέψη των μαθητών/-τριών σε σχέση με τη μάθηση και την παρακολούθηση της δικής τους προόδου. Ο/Η μαθητής/-τρια θέτει στόχους και αυτοαξιολογείται, μαθαίνοντας με αυτόν τον τρόπο να αποτιμά τη δική του/της εργασία, να ελέγχει και να διαχειρίζεται τη δική του/της μάθηση, εμπλουτίζοντας τις μεταγνωστικές του/της ικανότητες και αναπτύσσοντας αυτονομία και ανεξαρτησία σε σχέση με τη μάθηση.
- Με την ετεροαξιολόγηση, όπου ο/η μαθητής/-τρια αξιολογεί τις εργασίες των συμμαθητών/-τριών του, συζητά γι' αυτές με επιχειρήματα, παρουσιάζει τα έργα και γίνεται πηγή πληροφόρησης και ανατροφοδότησης για τους/τις συμμαθητές/-τριές του/της.

Επίσης, διακρίνεται:

α) στην αρχική αξιολόγηση, όπου ο/η εκπαιδευτικός έχει τα πρώτα στοιχεία από τη διδασκαλία και τη μάθηση,

β) στη διαμορφωτική αξιολόγηση, η οποία αποτελεί ενδιάμεσο στάδιο, γίνεται κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και σκοπό έχει, μέσω της ανατροφοδότησης, να προσδιορίσει τον βαθμό επιτυχίας των στόχων της διδακτικής διαδικασίας, όπως αυτοί ορίζονται από το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών, και να διαμορφώσει ανάλογα τη διδασκαλία, και

γ) την τελική, η οποία αποτελεί αποτίμηση των γνώσεων, των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των μαθητών. Με την αξιοποίηση ποικίλων στρατηγικών (δραστηριοτήτων και εργαλείων, αυτοαξιολόγηση, ετεροαξιολόγηση κτλ. ο/η εκπαιδευτικός διαμορφώνει την τελική εικόνα της επίδοσης κάθε μαθητή/-τριας, καθώς και τα αποτελέσματα των μαθησιακών ιδιαιτεροτήτων των μαθητών/-τριών και των δικών του/της διδακτικών μέσων και διδακτικών μεθόδων.

Η αξιολόγηση μπορεί να διακρίνεται σε:

Α) Αξιολόγηση για τη μάθηση, όπου ο/η εκπαιδευτικός:

- Αξιοποιεί τις πληροφορίες γύρω από την πρόοδο των μαθητών/-τριών, προκειμένου να αυξήσει την υποστήριξη και τη βελτίωση της μάθησής τους, και προσαρμόζει ανάλογα τις εκπαιδευτικές πρακτικές του.
- Καθοδηγεί την αξιοποίηση της διδασκαλίας από τους/τις μαθητές/-τριες και τους/τις εκπαιδευτικούς.
- Εμπλέκεται στην παροχή διαφοροποιημένης διδασκαλίας και ανατροφοδότησης από τους/τις μαθητές/-τριες και ενημερώνει τους γονείς για την υποστήριξη της μάθησης.
- Συμβαίνει σε όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και διευκολύνεται από διάφορα εργαλεία.

Β) Αξιολόγηση ως μάθηση, όπου ο/η μαθητής/-τρια:

- Συμμετέχει ενεργά με στοχαστική σκέψη σε σχέση με τη μάθηση και την παρακολούθηση της δικής του/της προόδου.
- Υποστηρίζεται στο να αναλύει κριτικά τη μάθηση που σχετίζεται με τα αποτελέσματα του ΠΣ.
- Πραγματοποιεί την αξιολόγησή του/της με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού.
- Συμβαίνει καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Γ) Αξιολόγηση της μάθησης, όπου ο/η εκπαιδευτικός:

- Χρησιμοποιεί αποδεικτικά στοιχεία από τη μάθηση των μαθητών/-τριών για να κάνει κρίσεις σχετικές με την πρόδό τους.
- Έχει την ευκαιρία να αναφέρει τα αποδεικτικά στοιχεία που επιβεβαιώνουν την πρόοδο που σχετίζεται με τα αποτελέσματα του ΠΣ.
- Συμβαίνει στο τέλος ενός κύκλου μαθημάτων και διευκολύνεται από μια ποικιλία εργαλείων.
- Παρέχει τη βάση για συζητήσεις σχετικά με την τοποθέτηση ή την προβολή των παραγόμενων έργων (π.χ. εκθέσεις στην κοινότητα, δράσεις στο σχολείο κ.ά.).

Στην τάξη του Σχεδίου θα πρέπει επιδιώκεται μια ισορροπημένη προσέγγιση της αξιολόγησης, στην οποία σημαντικό είναι να δίνεται έμφαση στη διαδικασία και στα αποτελέσματα της μάθησης.

Επίσης η χρήση των Βιβλίων Σχεδίου ως δημιουργικών εργαλείων και εικαστικών ημερολογίων μπορεί να αποτελέσει τεκμήριο των καλλιτεχνικών διαδικασιών. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη συλλογή, τον πειραματισμό και τον προβληματισμό.

Ακόμη, το portfolio/e-portfolio προσφέρει μια άλλη επιλογή για την αξιολόγηση της προόδου των μαθητών/-τριών. Τους επιτρέπει να είναι στο κέντρο της διαδικασίας, καθώς οι αποφάσεις σχετικά με το περιεχόμενό του μπορεί να λαμβάνονται από αυτούς/-ές. Το τι θα τοποθετείται σε αυτό, τα κριτήρια επιλογής, το πώς χρησιμοποιείται, πώς και πού αποθηκεύεται και ποιος θα είναι ο τρόπος αξιολόγησής του είναι κάποιοι από τους προβληματισμούς που πρέπει να θέσει ο/η εκπαιδευτικός κατά τον σχεδιασμό της συλλογής και παρουσίασης των εργασιών των μαθητών/-τριών. Το portfolio παρέχει ένα μακροπρόθεσμο ιστορικό της εξέλιξης της μάθησης και της απόκτησης δεξιοτήτων, το οποίο είναι σημαντικό για την

αυτοαξιολόγηση των μαθητών/-τριών, αλλά και για να την επικοινωνήσει με τους άλλους. Τέλος, θα πρέπει να δίνεται η ευκαιρία στους/στις μαθητές/-τριες να εξοικειωθούν με τη δημιουργία ενός ψηφιακού portfolio (e-portfolio).

ΣΤ. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΣΧΕΔΙΟ – Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Υλικά και τεχνικές του σχεδίου	<p>Τα υλικά και τα μέσα υποστρώματος, γραφής και βοηθητικών οργάνων και εργαλείων σχεδίασης.</p> <p>Τρόποι χρήσης των οργάνων σχεδίασης, καθώς και η συντήρησή τους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα βασικά υλικά του σχεδίου: υλικά υποστρώματος, υλικά γραφής, βοηθητικά υλικά καθώς και εργαλεία σχεδίασης. • Να περιγράφουν τις βασικές τους ιδιότητες, τους τρόπους χρήσης και τις ιδιαίτερες τεχνικές. • Να σχεδιάζουν με επικουρική χρήση των βοηθητικών οργάνων σχεδίασης, βελόνα και χάρτινο πασπαρτού. • Να περιγράφουν τους τρόπους χρήσης και συντήρησης των υλικών, καθώς αυτά συνδέονται με την ίδια την ποιότητα του σχεδίου και το αποτέλεσμα. • Να επιλέγουν τα διάφορα υλικά βάσει των αναγκών του έργου τους και του επιδιωκόμενου αποτελέσματος.
2. Τοποθέτηση του θέματος στη σχεδιαστική επιφάνεια	<p>Η έννοια του χώρου και του περιεχομένου. Οριζόντια, κάθετη ή τετράγωνη διάταξη.</p> <p>Γενική, συνολική και αφαιρετική προσέγγιση του θέματος.</p> <p>Αρμονική αντιστοιχία της διάταξης της σύνθεσης με τη διάταξη της ζωγραφικής επιφάνειας.</p> <p>Συμμετρική και ασύμμετρη ισορροπία της σύνθεσης.</p> <p>Έλεγχος της κλίμακας του απεικονιζόμενου θέματος ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη σωστή τοποθέτησή του στη σχεδιαστική επιφάνεια.</p> <p>Διαφορετικές οπτικές γωνίες της σύνθεσης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τη σημασία που έχει η αρμονική και ισόρροπη τοποθέτηση του θέματος στο χαρτί. • Να τοποθετούν τις μορφές – αντικείμενα της σύνθεσης κατάλληλα και σε σχέση με τον περιβάλλοντα χώρο, με στόχο την ισορροπία του έργου. • Να επιτυγχάνουν ισόρροπη και αρμονική τοποθέτηση του θέματος, αφού επιλέξουν το μέγεθός του σε σχέση με τις διαστάσεις της σχεδιαστικής επιφάνειας. • Να κατανοούν ότι κάθε οπτική γωνία θέασης της σύνθεσης χρειάζεται διαφορετική διάταξη και ανάλογη τοποθέτηση μέσα στη ζωγραφική επιφάνεια.
3. Μέτρηση και Αναλογίες 3. Μέτρηση και Αναλογίες	<p>Αναλογική μεταφορά στην απεικόνιση των φυσικών αντικειμένων και των σχέσεων μεταξύ τους στη δισδιάστατη επιφάνεια.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να μεταφέρουν κατ' αναλογία τα αντικείμενα που βλέπουν στο φυσικό οπτικό τους πεδίο στη δισδιάστατη ζωγραφική επιφάνεια διατηρώντας τις σχέσεις μεταξύ τους.

	<p>Επιλογή απόδοσης της φωτοσκίασης με τονική και με χρωματική προσέγγιση.</p> <p>Συσχετισμός των ορίων της φόρμας και των αντιθέσεων σε μαλακά και σε σκληρά αντικείμενα ίδιου χρώματος.</p> <p>Παρατήρηση και προσπάθειες διαφοροποίησης της γραφής σε αντικείμενα διαφορετικού βάρους.</p> <p>Παρατήρηση της χρωματικής τονικότητας με στόχο την αποτύπωση του υλικού βάρους και προσπάθειες διαφοροποίησης της γραφής, σε αντικείμενα με διαφορετικό υλικό βάρος.</p>	
5. Σύνθεση	<p>Η σύνθεση ως αισθητικά αρμονικό και άρτιο αποτέλεσμα συνδυασμού των επιμέρους στοιχείων του έργου.</p> <p>Η σύνθεση ως συνειδητή οργάνωση των πλαστικών στοιχείων στη σχεδιαστική επιφάνεια.</p> <p>Αρχές της σύνθεσης: αξονικότητα (κεντρική, έκκεντρη, οριζόντια, κάθετη, διαγώνιος), συμμετρία, ασυμμετρία, ρυθμός-επανάληψη στοιχείων, ιεραρχία (ως προς το μέγεθος, το σχήμα, τη θέση, το χρώμα).</p> <p>Στατική ισορροπία και δυναμική ισορροπία της σύνθεσης.</p> <p>Διάφοροι τύποι σύνθεσης (κεντρική, έκκεντρη, διαγώνια, φυγόκεντρη κτλ.).</p> <p>Η σύνθεση ως αποτέλεσμα του αισθητικού και εννοιολογικού στόχου του καλλιτέχνη.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να οργανώνουν τα πλαστικά στοιχεία του σχεδίου στη σχεδιαστική επιφάνεια. • Να επιτυγχάνουν αρμονικές ισορροπίες μεταξύ των πλαστικών στοιχείων. Τέτοιες είναι: η στατική και η δυναμική ισορροπία, αλλά και η συμμετρική και ασύμμετρη ισορροπία. • Να επιλέγουν διά της αφαιρετικής σκέψης, της εξάσκησης της όρασης και της παρατήρησης τα ουσιαστικότερα στοιχεία που χαρακτηρίζουν μία σύνθεση, αφαιρώντας τα επουσιώδη. • Να ανάγουν την πολυμορφία των αντικειμένων σε βασικά στερεά σχήματα. • Να συγκρίνουν τα σχέδιά τους και να προτείνουν συγκεκριμένες συνθετικές βελτιώσεις. • Να περιγράφουν την έννοια των καννάβων και των αρμονικών χαράξεων, όπως η χρυσή τομή. • Να ερμηνεύουν τις επιλογές σύνθεσης σε έργα και σχέδια καλλιτεχνών ως εκφραστικό στοιχείο.
6. Αρμονικές χαράξεις, Χρυσή Τομή και αναφορές σε έργα τέχνης και αρχιτεκτονήματα. Προσεγγίσεις σε έργα καλλιτεχνών	<p>Τα αρμονικά συστήματα, η Χρυσή Τομή και η κρυφή γεωμετρία στη φύση και στην τέχνη.</p> <p>Αρμονικά συστήματα που βασίζονται σε αριθμητικές, σε γεωμετρικές αναλογίες και σε αναλογίες που βασίζονται στο ανθρώπινο σώμα.</p> <p>Τα αρμονικά συστήματα στις φυσικές μορφές και στο ανθρώπινο σώμα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις αρμονικές χαράξεις και τα αρμονικά συστήματα. • Να γνωρίζουν τα συστήματα που βασίζονται σε αριθμητικές, σε γεωμετρικές αναλογίες και αυτά που βασίζονται στο ανθρώπινο σώμα (βιομετρική). • Να γνωρίζουν την έννοια της Χρυσής Τομής και των αρμονικών χαράξεων και να κατανοούν πώς να τη χρησιμοποιούν στα σχέδιά τους.

	<p>Τα αρμονικά συστήματα και οι αρμονικές χαράξεις στη ζωγραφική, τη γλυπτική και την αρχιτεκτονική.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρούν στις διάφορες φυσικές μορφές τα αρμονικά συστήματα. • Να διακρίνουν στα διάφορα έργα τέχνης την αόρατη γεωμετρία και την οργάνωση των στοιχείων που τα διέπει. • Να γνωρίζουν τους τρόπους χρήσης τους ανάλογα με το επιθυμητό αποτέλεσμα.
7. Φωτοσκίαση	<p>Εκείνο που κάνει τα αντικείμενα να διακρίνονται μεταξύ τους είναι το φως, μέσω του οποίου διαγράφονται οι όγκοι. Τόνοι – τονική κλίμακα, από το λευκό ως το μαύρο. Η μεταφορά των τόνων μιας σύνθεσης στο χαρτί γίνεται αναλογικά. Επιλογή του σκοτεινότερου και του φωτεινότερου σημείου σε μια σύνθεση και οι ενδιάμεσοι τόνοι. Αντιθέσεις και εντάσεις του φωτός. Διαφορά μεταξύ της αυτοσκιάς που αποδίδει τον όγκο ενός αντικειμένου και της ερριμμένης σκιάς που αποδίδει τον τρισδιάστατο χώρο. Απόδοση της υφής των υλικών από τα οποία αποτελούνται τα αντικείμενα της σύνθεσης. Μεταφορά του χρώματος των αντικειμένων σε τονική απόδοση. Προσωπική γραφή και ύφος. Διαφορές στον τρόπο απόδοσης της πραγματικότητας και της τονικής διαβάθμισης από τους διάφορους καλλιτέχνες και τα κινήματα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρούν τον τρόπο που το φως διαγράφει τα αντικείμενα και δημιουργεί όγκους και τον τρισδιάστατο χώρο. • Να χρησιμοποιούν τους τόνους, ώστε να αποδίδουν τις διαφορές φωτός και σκιάς που παρατηρούν πάνω στα αντικείμενα. • Να αποδίδουν τους όγκους και τα επίπεδα των αντικειμένων με τη φωτοσκίαση. • Να αποδίδουν τις τονικές σχέσεις και τις αντιθέσεις, ούτως ώστε να επιτυγχάνουν την απόδοση της αίσθησης του βάθους. • Με τη χρήση των τόνων και της διαφορετικής γραφής να αποδίδουν την υφή και τα υλικά των επιφανειών, όπως τα γυαλίσματα, τις διαφάνειες και τις αντανακλάσεις. • Να ανάγουν το τοπικό χρώμα στον κατάλληλο τόνο του γκρι. • Να δημιουργούν μια προσωπική γραφή αποδίδοντας ταυτόχρονα τους σωστούς τόνους. • Να διακρίνουν και να αναλύουν λύσεις που έδωσαν καλλιτέχνες στα έργα τους όσον αφορά τη σύνθεση και τις κατασκευαστικές προσεγγίσεις.
8. Η απόδοση του βάθους και της τρίτης διάστασης 8. Η απόδοση του βάθους και της τρίτης διάστασης	<p>Διαχωρισμός στοιχείων – φόντου. Προοπτική με ένα ή δύο σημεία φυγής. Σημεία φυγής και ορίζοντας παρατήρησης. Τονική προοπτική και αναγλυφικότητα. Γραμμική προοπτική. Ατμοσφαιρική προοπτική. Σχέση του παρατηρητή με το αντικείμενο και την επίπεδη επιφάνεια του χαρτιού. Σχέση των αντικειμένων με το οπτικό πεδίο που τα περιέχει. Τα αντιληπτικά στοιχεία που αποδίδουν το βάθος (μέγεθος, απόσταση μεταξύ των στοιχείων, μερική κάλυψη, θέση</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποδίδουν σχεδιαστικά τον τρισδιάστατο χώρο με τις τεχνικές της προοπτικής. • Να γνωρίσουν τα στοιχεία με τη χρήση των οποίων γίνεται η απόδοση του βάθους στη δισδιάστατη επιφάνεια. • Να αποδίδουν με τονική διαβάθμιση τη σχεδιαστική προοπτική. • Να εξηγούν τη σημασία του διαχωρισμού των πλάνων και τη σημασία του φωτισμού. • Να δημιουργούν χώρο μέσα στη δισδιάστατη σχεδιαστική τους επιφάνεια.

	του αντικειμένου μέσα στη ζωγραφική επιφάνεια).	
9. Το σκίτσο	Το σκίτσο ως: Προσχέδιο συνθετικής ή μορφολογικής μελέτης. Γρήγορη καταγραφή της πρώτης εντύπωσης. Συνοπτικό και περιεκτικό έργο με αυτόνομη εικαστική αξία. Το κόμικ και τα κινούμενα σχέδια. Η γελοιογραφία και η καρικατούρα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται το σκίτσο και το ελεύθερο σχέδιο ως αυτόνομο καλλιτεχνικό έργο και να δημιουργούν έργα προσωπικής έκφρασης. • Να περιγράφουν τις λειτουργίες του σκίτσου. • Να συνεργάζονται και να αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες. • Να χρησιμοποιούν γρήγορα και απλά σκίτσα προκειμένου να δημιουργήσουν πιο σύνθετα έργα.
10. Το Ελεύθερο Σχέδιο ως πολιτιστικό/ πολιτισμικό φαινόμενο	Η αναπαράσταση του ορατού κόσμου ως πολιτισμικού και πολιτιστικού φαινομένου. Ως ένα είδος δημιουργικής – εκφραστικής «γλώσσας», η οποία μέσα από τις συμβάσεις της αντανάκλα το εκάστοτε αισθητικό και πολιτισμικό περιβάλλον.	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν συνοπτικά την ιστορική εξέλιξη και τις μορφές του σχεδίου από την προϊστορία ως σήμερα. • Να αναγνωρίζουν και να συγκρίνουν σχεδιαστικές αντιλήψεις διαφορετικών ιστορικών περιόδων ή πολιτισμών. • Να συγκρίνουν τα σχέδιά τους με έργα καλλιτεχνών από διαφορετικές περιόδους και να σχολιάζουν διαφορές και ομοιότητες. • Να αναφέρουν τις διαφορετικές χρήσεις και μορφές του Ελεύθερου Σχεδίου και να εξηγούν τη σημασία τους. • Να γνωρίζουν ότι το σχέδιο δεν είναι μόνο αποτύπωση μιας πραγματικότητας, αλλά και αυτόνομη καλλιτεχνική δημιουργία. • Να συνεργάζονται και να αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες.
11. Ελεύθερο Σχέδιο και Η/Υ 11. Ελεύθερο Σχέδιο και Η/Υ	Γνωριμία με τα διαθέσιμα ψηφιακά προγράμματα επεξεργασίας εικόνας μέσω του σχολικού δικτύου. Χρήση απλών προγραμμάτων επεξεργασίας εικόνας για τη δημιουργία ή μετατροπή εικόνων ή σχεδίων. Χρήση της ψηφιακής πλατφόρμας για κοινή επεξεργασία ενός σχεδίου και σχολιασμού εξ αποστάσεως.	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν με ψηφιακά μέσα, σχέδια και να τα επεξεργάζονται. • Να χρησιμοποιούν απλά προγράμματα επεξεργασίας εικόνας με σκοπό να διαμορφώσουν μορφοπλαστικά την εικόνα. • Να αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες, επικοινωνίας, συνεργασίας, αλληλοσεβασμού και αποδοχής της διαφορετικότητας μέσα από τα πλαίσια της δημιουργικής διαδικασίας.

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών θα εφαρμοσθεί στην Γ΄ τάξη όλων των Γενικών Λυκείων της χώρας σε χρόνο που θα ορισθεί με νέα Υ.Α.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Αθήνα, 28-04-2023

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**